

sygn. XXV C 2589/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2020 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący Sędzia (del.) Kamil Gołaszewski

po rozpoznaniu 23 kwietnia 2020 roku w Warszawie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa M. C.

przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.

o zapłatę kwoty 165 217,52 zł z odsetkami

I. zasądza od (...) **spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.** na rzecz **M. C.** 165 217,52 zł (sto sześćdziesiąt pięć tysięcy dwieście siedemnaście złotych pięćdziesiąt dwa grosze);

II. w pozostałym zakresie oddala powództwo;

III. zasądza od (...) **spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.** na rzecz **M. C.** 19 078 zł (dziewiętnaście tysięcy siedemdziesiąt osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 10 800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych) zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

sygn. XXV C 2589/19

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 5 września 2019 roku powód żądał zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz kwoty 165 217,52 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 80 000 zł od 6 lutego 2019 roku do dnia zapłaty i od kwoty 85 217,52 zł od 24 czerwca 2019 roku do dnia zapłaty. Jako podstawa powództwa zostało wskazane dokonanie przez powoda, jako poręczyciela, spłaty zadłużenia pozwanego wobec (...) Bank SA.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa, przyznając fakt dokonania przez powoda, jako poręczyciela, spłaty zadłużenia, jednak podnosząc zarzut potrącenia wierzytelności powoda z wierzytelnością przysługującą spółce wobec niego w kwocie 410 992,53 zł z tytułu odszkodowania w związku z naruszeniem przez powoda zakazu konkurencji określonego w §12 umowy wspólników oraz czynami nieuczciwej konkurencji określonymi ustawą o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Ponadto pozwany podnosił, że prowadził z bankiem rozmowy o wydłużeniu terminu płatności zobowiązania wynikającego z zawartej umowy kredytowej.

Powództwo zostało uwzględnione co do należności głównej w oparciu o art. 518§1 pkt 1 kc i art. 886 kc. Zarzut potrącenia został uznany za niedopuszczalny w oparciu o art. 203¹§1 kpc. Natomiast powództwo o odsetki zostało oddalone wobec niewykazania przez powoda wysokości odsetek należnych pierwotnemu wierzycielowi.

Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym nastąpiło w oparciu o treść art.148¹§1 kc, gdyż żadna ze stron nie żądała wyznaczenia rozprawy, a jej przeprowadzenie nie było konieczne wobec wyjaśnienia wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności w składanych przez strony pismach oraz na podstawie dowodów z dokumentów.

Zarzut potrącenia

Zgodnie z 203¹§1 kpc obowiązującym w momencie złożenia przez pozwanego odpowiedzi na pozew zawierającej zarzut potrącenia, podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego. Przepis ten dodany został przez ustawę z 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw i zgodnie z jej art. 9 ust.2 znajduje zastosowanie do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie.

Niesporne między stronami jest, że do oświadczenie o potrąceniu zawierały pisma pozwanego z 12 lutego 2019 roku (załącznik 9 do pozwu, k.38) i 12 sierpnia 2019 roku (załącznik 18 do pozwu, k.55). Podniesiony w odpowiedzi na pozew zarzut potrącenia stanowi zatem w istocie zarzut wygaśnięcia zobowiązania w wyniku złożenia pozaprosesowego oświadczenia o potrąceniu.

Jednakże w ocenie sądu norma zawarta w art. 203¹§1 kpc dotyczy również pozaprosesowego oświadczenia o potrąceniu i to bez względu na to, czy zostało ono złożone przed doręczeniem odpisu pozwu czy już po zawiśnięciu sporu. Celem przepisu jest skoncentrowanie przedmiotu procesu, a więc wyeliminowanie konieczności rozstrzygnięcia o istnieniu innej niż zgłoszona przez powoda spornej wierzytelności. Zniweczyłoby ten cel umożliwienie obchodzenia ograniczeń przez dokonywania pozaprosesowego potrącenia. Zauważyć trzeba, że ograniczenie możliwości podnoszenia zarzutu potrącenia połączone zostało z równoczesną zmianą treści art. 840§1 pkt 2 kpc w wyniku której dano pozwanemu możliwość wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego opartego na zarzucie potrącenia (zob. T. Szanciło (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 1–505³⁹. Tom I, Warszawa 2019, art. 203¹, Nb 8). Nie stanowi podstawy do odmiennego wniosku uchwała Sądu Najwyższego z 13 października 2005 r., sygn. III CZP 56/05, w której odnosząc się do zakresu ograniczeń zarzutu potrącenia na gruncie art. 493§3 kpc, SN wskazał, że przewidziane w tym przepisie wymaganie udowodnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia dokumentami wskazanymi w art. 485 KPC nie dotyczy sytuacji, w której do potrącenia doszło przed doręczeniem pozwanemu nakazu zapłaty i pozwu. Przeciwnie – w uzasadnieniu uchwały, odwołując się do zróżnicowania sformułowania zawartego w art. 394§3 kpc („Do potrącenia mogą być przedstawione (...)”) oraz w art. 505⁴§2 kpc („Powództwo wzajemne oraz zarzut potrącenia są dopuszczalne (...)”), SN wskazuje, że „trzeba przyjąć, że w pierwszym wypadku chodzi o niedopuszczalność dokonywania potrącenia wierzytelności objętej pozewem nakazowym, w drugim natomiast ustawodawca zakazuje czegoś więcej, mianowicie nie pozwala na powoływanie się na potrącenie i stawianie z tego względu zarzutu potrącenia nawet wówczas, gdy oświadczenie o potrąceniu zostało złożone wcześniej, w szczególności jeszcze przed zawiśnięciem postępowania sądowego.” Sformułowania zawarte w art. 203¹§1 kpc („Podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego (...)”) oraz §2 i 3 tego przepisu („Pozwany może podnieść zarzut potrącenia (...)” i „Zarzut potrącenia może zostać podniesiony (...)” zdecydowanie bliższe jest sformułowaniu zawartemu w art. 505⁴§2 kpc, a w konsekwencji szerokiemu rozumieniu pojęcia zarzutu potrącenia.

Dlatego też wszelkie okoliczności związane z istnieniem wierzytelności stanowiącej podstawę złożonego przez pozwanego oświadczenia o potrąceniu, jako dotyczące wierzytelności wynikającej z zupełnie odmiennego stosunku prawnego, a równocześnie wierzytelności spornej i nieuprawdopodobnionej wymaganym dokumentem, nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, a związane z nimi wnioski dowodowe zostały pominięte. Oddaleniu podlegał również wniosek o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania w sprawie XVI GC 1408/18, w której pozwany dochodzi od powoda należności stanowiących wierzytelność przedstawioną do potrącenia – pomiędzy postępowaniami nie istniał bowiem związek, o którym mowa w art. 177§1 pkt 1 kpc.

Wierzytelność dochodzona pozewem

Stan faktyczny

Nie było sporne między stronami, że pozwany związany był z (...) Bank SA umową kredytu „Kredyt obrotowy w rachunku bieżącym” nr (...), a powód udzielił poręczenia spłaty należności obciążających pozwanego z tytułu tej umowy kredytu. Jak wynika z umowy poręczenia nr (...) podpisanej 24 kwietnia 2017 r. (k.28) poręczyciel nieodwołalnie i bezwarunkowo zobowiązuje się względem banku wykonać wszelkie zobowiązania za dłużnika wynikające z umowy kredytu w przypadku, gdy dłużnik nie wykona ciążących na nim zobowiązań w terminie i na warunkach określonych w umowie kredytu.

Nie było również sporne, że powód dokonał zapłaty na rzecz (...) Bank SA łącznej kwoty 165 217,52 zł. W dniu 7 lipca 2018 r. – kwoty 80 000 zł (potwierdzenie wykonania przelewu – załącznik nr 7 do pozwu, k.32), a 16 maja 2019 r. kwoty 85 217,52 zł (potwierdzenie wykonania przelewu - załącznik nr 12 do pozwu, k.44).

Zgodnie z umową kredytu (k.21), kredyt w formie linii kredytowej został udzielony na 12 miesięcy od dnia udostępnienia Limitu w Rachunku Bieżącym. Zgodnie z punktem A.IX.3-4 umowy kredytu, mogło dojść do przedłużenia kredytu o kolejne 12 miesięcy, w przypadku przedłożenia przez kredytobiorcę odpowiedniej dokumentacji pomiędzy 60 a 30 dniem przed zakończeniem okresu kredytowania. Brak przedłużenia limitu rodził obowiązek zapewnienia przez kredytobiorcę na rachunku bieżącym całej kwoty przyznanego limitu powiększonego o należne bankowi odsetki.

Do przedłużenia limitu nie doszło, a termin płatności upłynął 27 kwietnia 2018 roku (wezwanie do zapłaty z 6 czerwca 2018 r. – załącznik nr 5 do pozwu k.30, wezwanie do zapłaty z 11 stycznia 2019 r. – załącznik nr 11 do pozwu, k.42).

Pismem z 6 czerwca 2018 roku powód został wezwany przez (...) Bank SA do zapłaty kwoty 157 978,08 zł, na którą składa się 154 787,96 zł kapitału, 752,30 zł odsetek umownych, 2 407,81 zł odsetek karnych, 0,01 zł opłat i prowizji, 30 zł kosztów monitu – załącznik nr 5 do pozwu, k.30).

Pismem z 11 stycznia 2019 roku powód został wezwany przez (...) Bank SA do zapłaty kwoty 85 217,52 zł, w tym 74 787,96 zł kapitału 752,30 zł odsetek umownych, 9 617,25 zł odsetek karnych, 30,01 zł opłaty i prowizji, 30 zł kosztów monitu, a pozostałą kwotę stanowił kapitał kredytu (załącznik 11 do pozwu, k.42).

O zapłacie dokonanej 7 lipca 2018 roku, oraz o kierowaniu przez bank dalszych roszczeń, powód zawiadomił pozwanego pismem z 24 stycznia 2019 roku, doręczonym 29 stycznia 2019 roku (pismo z potwierdzeniami doręczenia - załącznik 8 do pozwu, k.33). W odpowiedzi pozwany złożył powołane już oświadczenie o potrąceniu (załącznik 9 do pozwu, k.38).

Z kolei pismem z 11 czerwca 2019 roku powód poinformował pozwanego o dokonaniu spłaty z 16 maja 2019 roku i wezwał do zwrotu kwoty 165 217,52 zł wraz z odsetkami (załącznik nr 14 do pozwu, k.46).

14 lutego 2019 roku z rachunku (...) sp. z o.o. na rachunek w (...) Bank SA została dokonana wpłata kwoty 8 600 zł tytułem rozliczenia umowy (...) (k.72).

Zgodnie z §6 ust.10 umowy kredytu, od zadłużenia przeterminowanego bank nalicza odsetki w wysokości określonej w Regulaminie.

Powyższe ustalenia stanowiły wyczerpującą podstawę rozstrzygnięcia.

Pozwany podnosił jedynie prowadzenie z bankiem rozmów dotyczących wydłużenia terminu płatności zobowiązania wynikającego z umowy kredytowej. Nie zostały podniesione twierdzenia dotyczące zawarcia jakiegось porozumienia, w szczególności wydłużenia terminu obowiązywania umowy kredytu bądź ustalenia innego terminu spłaty należności (zwrotu wykorzystanej kwoty). Samo prowadzenie rozmów, bez zawarcia pomiędzy pozwanym a (...) Bank SA jakiegokolwiek porozumienia nie ma wpływu ani na wymagalność wierzytelności banku wobec pozwanego z umowy kredytu, ani na wymagalność roszczenia banku wobec powoda jako poręczyciela. Stąd też zbędne było

prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do ustalenia okoliczności związanych z przebiegiem rozmów, w szczególności przesłuchanie świadka i stron.

Oddaleniu podlegał również wniosek o zwrócenie się o udzielenie informacji do (...) Bank SA (pismo powoda z 18 grudnia 2019 roku), gdyż przedmiot sprawy oraz zakres żądanych informacji nie mieścił się w żadnej z kategorii określonej w art.105 Prawa bankowego, zatem nie było dopuszczalne żądanie informacji stanowiących tajemnicę bankową. Jednak wbrew wątpliwościom powoda, opisanie w potwierdzeniu przelewu danych pozwanego jako odbiorcy świadczenia nie podważa wiarygodności przedstawionego wydruku. Zauważyć trzeba, że udzielony kredyt stanowił limit w rachunku bieżącym (na więc rachunku prowadzonym na rzecz pozwanego), a spłata następowała poprzez zapewnienie środków na tym rachunku. W tej sytuacji wpłata na rachunek była wpłatą na rzecz pozwanego, natomiast rozliczenie pomiędzy bankiem a pozwanym następowało poprzez obciążenie rachunku.

Ponadto trzeba zauważyć, że powód spłacił należność w maju 2019 roku, według stanu zadłużenia na 11 stycznia 2019 roku (data wezwania). Tymczasem pomiędzy tymi datami naliczane musiały być dalsze odsetki karne. Porównanie obu wezwań wystosowanych przez bank prowadzi do wniosku, że wpłata 80 000 zł dokonana przez powoda w lipcu 2018 roku została w całości zaliczona na poczet kapitału kredytu. Odsetki karne wzrosły natomiast od kwoty 2 407,81 zł do kwoty 9 617,25 zł. Oczywiście jest, że pomiędzy styczniem a majem 2019 roku zostały naliczone dalsze odsetki (ich naliczanie wynika wprost z treści wezwań kierowanych przez bank). W tej sytuacji wpłata kolejnej kwoty 85 217,52 zł nie doprowadziłaby do spłaty całości zadłużenia i wystawienia przez bank zaświadczenia z 29 maja 2019 roku (k.45).

Podstawa rozstrzygnięcia

Zgodnie z art. 518§1 pkt 1 kc, osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty jeżeli płaci cudzy dług, za który jest odpowiedzialna osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi. Przypadkiem osobistej odpowiedzialności za cudzy dług jest udzielenie poręczenia. Przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał (art. 876§1 kc).

Równocześnie zgodnie z art. 886 kc jeżeli poręczenie udzielone zostało za wiedzą dłużnika (a tak było w niniejszej sprawie), dłużnik powinien niezwłocznie zawiadomić poręczyciela o wykonaniu zobowiązania. Gdyby tego nie uczynił, poręczyciel, który zaspokoił wierzyciela, może żądać od dłużnika zwrotu tego, co wierzycielowi zapłacił, chyba że działał w złej wierze.

Niewątpliwie pozwany miał 14 lutego 2019 roku (data wpłaty kwoty 8 600 zł) wiedzę o tym, że powód dokonał spłaty części zadłużenia i jest wzywany przez bank do spłaty pozostałej części. Brak powiadomienia powoda o wpłacie kwoty 8 600 zł (pozwany nawet nie twierdził, że dokonał takiego zawiadomienia) powoduje, że zgodnie z treścią powołanego przepisu powód jako poręczyciel mógł żądać od pozwanego tego, co zapłacił wierzycielowi, nawet jeśli wysokość faktycznie zaspokojonego długu była niższa niż suma wpłat. W szczególności w toku niniejszego postępowania nie zostały przytoczone, a tym bardziej udowodnione, żadne okoliczności, które, poprzez obalenie domniemania wynikającego z art. 7 kc, mogłyby stanowić podstawę przyjęcia, że powód działał w złej wierze.

Powód spełniając świadczenia na rzecz banku działał jako poręczyciel, z zamiarem zaspokojenia cudzego długu, za który osobiście odpowiadał. Wierzytelność banku była wymagalna (przy czym, w świetle wyroku Sądu Najwyższego z 7 listopada 2008 r., sygn. II CSK 293/08, jest to okoliczność o tyle nieistotna, że „skutek subrogacji poręczyciela, przewidziany w art. 518§1 pkt 1 kc, może nastąpić także wówczas, gdy roszczenie wobec płacącego poręczyciela nie stało się jeszcze wymagalne, a wierzyciel wiedząc o tym, przyjął świadczenie od poręczyciela dokonane w wykonaniu powinności poręczycielskiej. W art. 518 kc nie przewidziano wymagalności roszczenia wobec poręczyciela jako niezbędnego warunku subrogacji, jest tylko mowa o tym, że wierzyciel nie może odmówić przyjęcia wymagalnego już świadczenia (art. 518§2 kc)").

Powyższe powoduje, że żądanie zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kwoty 165 217,52 zł było zasadne i podlegało uwzględnieniu.

Odsetki

Oddalając żądanie zasądzenia odsetek sąd miał na uwadze, że skutkiem subrogacji przewidzianej w art. 518§1 kc jest podstawienie poręczyciela spłacającego dług w pozycję dotychczasowego wierzyciela. Osoba trzecia, która spłaciła wierzyciela, zajmuje jego miejsce. Następuje więc, w wyniku wstąpienia osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela, zmiana wierzyciela. Wierzytelność na skutek jej spłacenia nie wygasa, lecz trwa nadal ze zmienionym podmiotem po stronie wierzyciela. Jest to ta sama wierzytelność, jaka przysługiwała wierzycielowi przed spłatą, a osobie trzeciej przysługują te same zarzuty, co wierzycielowi (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 stycznia 2013 r., sygn. VI ACa 1446/12, postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 20 marca 2013 r., sygn. I ACz 459/13). Zastosowanie art. 518§1 kc nie prowadzi zatem do przedmiotowej, a jedynie do podmiotowej zmiany zobowiązania. Zobowiązanie, poza zmianą osoby wierzyciela, trwa w tym samym kształcie. Podmiot subrogowany po wykonaniu zobowiązania wstępuje w sytuację prawną wierzyciela wobec dłużnika. Dochodzi zatem do zachowania tożsamości więzi prawnej łączącej dłużnika z zaspokojonym wierzycielem ze wszystkimi elementami tej więzi, w tym - wierzytelności. Subrogacja ustawowa prowadzi zatem do wstąpienia subrogowanego ex lege w istniejącą już prawnie ukształtowaną wierzytelność poprzednio uprawnionego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2003 r., sygn. III CZP 43/03).

Dotychczasowy stosunek zobowiązaniowy trwa nadal razem ze wszystkimi prawami ubocznymi na korzyść osoby trzeciej, która zaspokoiła wierzyciela (H.Ciepla w: Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. T. 1-2, red. G.Bieniek). Do skutków wstąpienia ex lege w prawa zaspokojonego wierzyciela stosuje się odpowiednio przepisy o przelewie wierzytelności, a w szczególności art. 509§2 kc (wyrok Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2011 r., sygn. II CSK 548/10).

Ponieważ zgodnie z art. 509§2 kc wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, osobie, która nabyła wierzytelność przysługuje prawo do żądania odsetek naliczonych za okres po nabyciu wierzytelności na podstawie subrogacji ustawowej. Jednak uprawnienie to ograniczone jest do takich odsetek, jakich mógł żądać pierwotny wierzyciel. Wobec opisanych skutków subrogacji nie ma podstaw do przyjęcia aby jej nastąpienie mogło zmieniać sytuację dłużnika. Jest on zobowiązany do spełnienia takiego samego świadczenia, w tym świadczeń ubocznych, jak wobec pierwotnego wierzyciela.

Z treści umowy kredytu wynika, że wysokość odsetek karnych (odsetek od zadłużenia przeterminowanego) ustalana była umownie. Zgodnie z art. 481§2 kc jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy. Zatem art. 481§2 kc ma zastosowanie, tylko gdy strony samodzielnie nie ustaliły stopy odsetek za opóźnienie. Nie można więc przyjąć, że powodowi są należne żądane odsetki za opóźnienie w wysokości ustawowej, jeśli nie jest znana umowna stopa odsetek. W szczególności w sytuacji, w której odsetki umowne za opóźnienie są niższe od odsetek ustawowych za opóźnienie, wierzycielowi nie przysługuje prawo do żądania odsetek ustawowych. Wobec zakresu twierdzeń i materiału dowodowego przedłożonego przez powoda nie było możliwe ustalenie wysokości umownych odsetek za opóźnienie, a w konsekwencji dokonanie oceny czy zgłoszone żądanie odpowiada treści stosunku prawnego łączącego pierwotnie (...) Bank SA z pozwanym, a następnie, z mocy art. 518§1 pkt 1 kc, powoda z pozwanym. Dlatego oddaleniu podlegało żądanie zasądzenia odsetek za opóźnienie liczonych zgodnie z art. 481§2 kc.

Koszty procesu

O kosztach procesu sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 kpc, uznając że oddalenie powództwa jedynie co do odsetek, przy uznaniu roszczenia za usprawiedliwione i niezasadności zarzutów pozwanego, oznacza, że powód uległ tylko

co do nieznaczej części swego żądania. Stąd też na pozwanego należało nałożyć obowiązek zwrotu całości kosztów poniesionych przez powoda, na które składało się wynagrodzenia pełnomocnika (10 800 zł), 8 261 zł opłaty od pozwu oraz 17 zł opłaty skarbowej – łącznie 19 078 zł.

Wobec powyższego sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

(...)